

**СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ “ОСНОВИ
ОХОРОНИ ПРАЦІ” МАЙБУТНІМИ ПЕДАГОГАМИ
ФІЛОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ**

Анотація

У статті розглянуто проблеми організації вивчення предмету основ охорони праці для майбутніх педагогів з філологічним напрямком підготовки. Запропоновано розподіл навчального процесу по послідовній викладці матеріалу. Розглянуто необхідність методичного забезпечення курсу із застосування інформаційних технологій. Особливу увагу приділено запам'ятовуванню знань матеріалу на заняттях із застосуванням мультимедійних засобів.

Ключові слова: мультимедіа, професійна підготовка, вивчення дисципліни “Основи охорони праці”.

Постановка проблеми. З метою підвищення якісного рівня підготовки фахівців різних освітньо-кваліфікаційних рівнів з питань охорони праці та практичної реалізації принципу пріоритетності охорони життя та здоров'я працівників, наказом Міністерства освіти України, молоді та спорту “Про організацію та вдосконалення навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту у ВНЗ України” від 21.10.2010 р. № 969/922/216, було впроваджено в навчальний процес вивчення студентами всіх вищих закладів освіти дисциплін “Безпека життєдіяльності”, “Основи охорони праці”, “Охорона праці в галузі”, а також включення розділу з охорони праці до дипломних та магістерських робіт на здобуття ОКР “спеціаліст” і “магістр”.

Навчальний матеріал з основ охорони праці являє собою систему знань, способів і досвіду діяльності та емоційно-ціннісного ставлення. У сучасних умовах при підготовці фахівців у вищих навчальних закладах з дисциплін “Основи охорони праці” важливе місце займає чітка організація навчального

процесу та самостійної роботи студентів. Це пов'язано не тільки з браком навчального часу при вивченні великого обсягу різноманітного матеріалу, але і з особливостями даних дисциплін. Тут недостатньо тільки отримання суми знань, набагато більше значення мають здатність орієнтуватися в області проблем з безпеки праці, вміння застосовувати знання на практиці і формування у фахівця установки на неухильне дотримання вимог безпеки. Вирішення цих завдань можливе тільки при хорошому методичному забезпеченні дисциплін і чіткої організації роботи студентів при вивченні даної дисципліни.

Слід зазначити, що знання про охорону праці не можуть бути представлені у вигляді ієрархічної структури, так як відібрані з різних областей. Разом з тим, реалізація перерахованих функцій дозволяє структурувати знання про охорону праці та встановити зв'язки і відносини між ними, формувати у бакалаврів і магістрів філологічного профілю усвідомлене сприйняття і запам'ятовування знань, виражене в прямому їх відтворенні, освоювати компетенції [1 с. 31].

Аналіз останніх досліджень і публікацій: Аналіз літературних джерел по темі дослідження показав, що є декілька робіт по методичній підготовці проведення занять з “Основ охорони праці” Р. В. Сабарно [4, с.21], А. Р. Саркісова [5, с.45], В. П. Огірцова [2, с.535], О. Захарчук-Дуке висвітлює проблеми створення нового підручника для студентів філологів з використанням мультимедійного забезпечення. І. Белікова [9, с.300] про застосування мультимедійних засобів при вивченні іноземних мов.

Проте, в цих працях дається лише стислий зміст лекцій, методичні поради з їх проведення переважно традиційними методами навчання з частковим включенням мультимедійних засобів.

Виклад основного матеріалу. Знання, як компонент навчального матеріалу, виконують такі функції:

– онтологічну, формуючу загальне уявлення про охорону праці під час трудової діяльності;

- нормативну, що забезпечує сприйняття і фіксацію в пам'яті нормативно-правових актів про охорону праці;

- мотиваційну, що інформує про цінність та значення охорони праці.

Слід зазначити, що знання про охорону праці не можуть бути представлені у вигляді ієрархічної структури, так як відібрані з різних областей [6, с.19]. Разом з тим, реалізація перерахованих функцій дозволяє структурувати знання про охорону праці та встановити зв'язки і відносини між ними, формувати у бакалаврів і магістрів філологічного профілю усвідомлене сприйняття і запам'ятовування знань, виражене в прямому їх відтворенні, освоювати компетенції [3, с.152]. Формування у бакалаврів філологічного профілю емоційно-ціннісного ставлення до охорони праці може бути обумовлено допомогою включення в мультимедійно-навчальний комплекс з охорони праці спеціальних завдань, спрямованих на етичну оцінку різних ситуацій. Встановлено, що в процесі аналізу та етичної оцінки різних ситуацій у студентів формується стійка спрямованість на попередження виробничого травматизму, професійних захворювань, надання першої долікарської допомоги потерпілим, а також організацію виконання робіт безпечними методами.

Встановлено, що структурування навчального матеріалу в мультимедійно-навчальному комплексі з основ охорони праці може здійснюватися на основі загальнопедагогічних і спеціальних принципів:

- інтеграції, що забезпечує системну цілісність компонентів навчального матеріалу, спрямовану на засвоєння знань, освоєння способів і придбання досвіду діяльності з охорони праці, а також формування емоційно-ціннісного ставлення до охорони праці;

- наочності, що обумовлює включення різноманітних демонстрацій і формування досвіду емоційно-ціннісного ставлення до охорони праці;

- персоналізації, що забезпечує вивчення мультимедійно-навчального комплексу з основ охорони праці за індивідуальними освітніми траєкторіями і інтеріоризацією студентами навчального матеріалу з основ охорони праці;

- емерджентності, що орієнтує на встановлення взаємозв'язків між компонентами навчального матеріалу і зумовлює формування у мультимедійно-навчальному комплексі з основ охорони праці властивостей непритаманних його компонентів;

- пертінентності, що забезпечує професійну орієнтованість навчального матеріалу і його відповідність інформаційним потребам студентів.

Принцип інтеграції, що забезпечує системну цілісність компонентів навчального матеріалу, передбачає міждисциплінарні взаємодії, взаємозв'язок з виробництвом, комбінування технологій і методів професійної підготовки. Наприклад, у процесі структурування навчального матеріалу з мультимедійно-навчальним комплексом «Оцінка впливу параметрів мікроклімату навчальних приміщень на фізіологічний стан учасників навчального процесу» на основі принципу інтеграції стали наступні аспекти.

Встановлено міждисциплінарні взаємодії з дисциплінами.

Гуманітарного, соціального та економічного циклу:

- знання основ законодавства України, у тому числі в будівництві;
- контроль санітарно-гігієнічних вимог;
- організації навчального процесу та морально-етичних норм у сфері професійної діяльності.

Природничо-наукового і загальнотехнічного циклу:

- знання основні фізичні явища;
- основні поняття гігієни та вплив даних факторів на людський організм;

Професійного циклу:

- розрахунок часу праці учасників навчального процесу в певному навчальному приміщенні;

Здійснено комбінування технологій на основі особистісної орієнтації педагогічного процесу, активізації та інтенсифікації діяльності студентів, дидактичного удосконалення та реконструювання навчального матеріалу,

ефективності управління та організації процесу професійної підготовки, модульно-компетентнісного побудови основних освітніх програм, а також методів (гносеологічних, діяльнісних, стимулювання і мотивації, контролю та самоконтролю) професійної підготовки.

Принцип наочності обумовлює включення в мультимедійний-навчальний комплекс з основ охорони праці різноманітних демонстрацій і формування досвіду емоційно-ціннісного ставлення до охорони праці [5]. З'ясовано, що структурування навчального матеріалу в мультимедійно-навчальному комплексі з охорони праці на основі принципу наочності вимагає виділення декількох компонентів:

- текстового, що включає основні (теоретико-пізнавальні), додаткові (документально-хрестоматійні) і пояснювальні (примітки, словники, додатки) тексти;

- демонстраційного, що включає малюнки, креслення, схеми, діаграми, фото, відео, технологічні карти, плакати, знаки, засоби аналізу виробничих ризиків;

- контрольного, що включає запитання, завдання, тести, вправи;

- орієнтовного, що включає вступ, зміст;

- рубрикації і виділення;

- сигнали-символи;

- покажчики;

- гіперпосилання;

- список використаних джерел та інтернет-ресурсів.

Наприклад, навчальний матеріал мультимедійно-навчального комплексу з основ охорони праці «Навчання з питань охорони праці» включає:

- теоретико-пізнавальні, види інструктажів які проводяться з усіма працівниками, які працюють в навчальному процесі;

- графічні плакати, інформаційні схеми організації навчання з охорони праці в навчальному закладі;

- навчальна програму, призначену для самостійного вивчення матеріалу студентами;

- контролюючі програму, що здійснює автоматизований контроль знань студентів на всіх етапах навчання.

Принцип персоналізації спрямований на позиціонування студента як суб'єкта процесу професійної підготовки за допомогою виявлення, обліку та розвитку індивідуальних здібностей, вдосконалення індивідуального стилю мислення і побудови індивідуальної освітньої траєкторії [6]. Встановлено, що структурування навчального матеріалу в мультимедійно-навчальним комплексі з охорони праці на основі принципу персоналізації передбачає виділення таких компонентів:

- діагностичного, що дозволяє виявити індивідуальні здібності студента і рівень його професійної підготовки;

- суб'єктного, що дозволяє локалізувати навчальний матеріал для побудови індивідуальних освітніх траєкторій;

- компаративного, що дозволяє порівняти початковий і поточний рівні професійної підготовки для постановки задач адекватних найближчим перспективам розвитку, підвищення ефективності засвоєння навчального матеріалу.

В рамках компаративного компонента пропонується проводити діалог з студентом на декількох етапах навчання із застосуванням графічних плакатів, пропонуючи студенту дати коментарі щодо того чи іншого фрагмента плаката, виділити елементи безпечної організації робіт з оцінкою результатів в бальній системі в залежності від складності поставлених завдань, правильності і швидкості рішення. Встановлено, що реалізація принципу персоналізації в процесі професійної підготовки сприяє інтеріоризації студентами навчального матеріалу з основ охорони праці [8]. Реалізація принципу емерджентності на практиці дозволяє встановити між компонентами навчального матеріалу такі взаємозв'язки, які зумовлюють формування у мультимедійно-навчальному комплексі з охорони праці нових

властивостей. Наприклад, структурування навчального матеріалу в мультимедійно-навчальному комплексі з охорони праці на виробництві при надзвичайних ситуаціях на основі принципу емерджентності дозволило встановити між його компонентами наступні взаємозв'язки:

- ефективність засвоєння навчального матеріалу з основ охорони праці під час навчально-виховного процесу, із застосуванням методів професійної підготовки;

- рівень якості освоєння методик прогнозування виникнення шкідливих та небезпечних шкідливих факторів під час професійної діяльності для побудови індивідуальних освітніх траєкторій;

- освоєння професійної компетенції забезпечується за умови участі студентів у проведенні експериментів по методикам прогнозування та оцінки мікрокліматичних параметрів під час навчального процесу;

- формування загальнокультурної компетенції досягається за умови включення в мультимедійно-навчальний комплекс спеціальних завдань, спрямованих на етичну оцінку охорони праці під час трудової діяльності;

- засвоєння навчального матеріалу з основ охорони праці на практиці буде успішним за умови розширення і (або) поглиблення знань, умінь і навичок, що визначаються змістом базових (обов'язкових) дисциплін (модулів);

структурування навчального матеріалу з основ охорони праці в навчальному процесі буде успішним за умови інтеграції знань, умінь, навичок усіх циклів основної освітньої програми.

З'ясовано, що структурування навчального матеріалу в мультимедійно-навчальному комплексі на основі принципів інтеграції, наочності, персоналізації, емерджентності і пертінентності сприяє створенню єдиного відкритого інформаційного простору з основ охорони праці під час навчального процесу.

Таким чином, проведене нами дослідження дало підстави вважати необхідним структурування та вдосконалення вже діючого та розробки

нового навчально-методичного забезпечення з дисципліни “Основи охорони праці”.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті проведення дослідження приходимо до висновку, що вивчення цієї навчальної дисципліни у вузах передбачене відповідними нормативними актами Міністерства освіти та науки України при підготовці спеціалістів за ОКР "молодший спеціаліст", "бакалавр" та "спеціаліст".

Аналіз літературних джерел по темі дослідження показав, що є декілька робіт, у яких досліджуються питання методичного забезпечення та методики викладання курсу “Основи охорони праці”. Проте, в цих працях дається лише стислий зміст лекцій, методичні поради з їх проведення переважно традиційними методами навчання.

У зв’язку з цим, в умовах впровадження кредитно-модульної системи навчання потрібні принципово нові підходи як до викладання навчального курсу, так і до його методичного забезпечення.

Проведений педагогічний експеримент показав, що в основі ефективного викладання курсу “Основи охорони праці” лежить вільне володіння майбутніми педагогами ґрунтовними знаннями навчального матеріалу, суміжних дисциплін та використання міжпредметних зв’язків. Доведено, що професійне опанування студентами навчальним матеріалом буде більш ефективним, коли набуті знання будуть перевірятись й удосконалюватись шляхом застосування сучасних інноваційних технологій.

Список використаних джерел

1. Глиняна Н. М. Організація самостійної роботи студента з дисципліни “Основи охорони праці” з використанням ПЕОМ: Для всіх спец. ден. форми навчання / Н. Глиняна, Л. Дементій – Краматорськ: ДДМА, –2004. – 31 с.

2. Гороль П.К. Сучасні інформаційні засоби навчання / Р.С. Гуревич, Л. Л. Коношевський, О. В. Шестопалюк О.В – Вінниця: ВДПУ імені М.Коцюбинського, 2004. – 535 с.

3. Полат Є.С. Нові педагогічні і інформаційні технології в системі освіти: Навчальний посібник. – М.: Вид. Центр «Академія», 2005. – 152 с.

4. Огурцов В. П. Методика подготовки и чтения лекции по вопросам охраны труда и техники безопасности/ В. П. Огурцов – К. : Знание, 1975. - 21 с.

5. Лактионов О.Б. Мультимедіа – новий напрям комп'ютеризації освіти / Лактионов О.Б. Рідна школа, – 1993. – №9. – с. 45.

6. Сабарно Р. В. Методика подготовки и чтения лекции по вопросам охраны труда / Р. В. Сабарно, В. В. Марцун. - К. : Знание, 1977. - 19 с.

7. Нісімчук А. С. Сучасні педагогічні технології: навч. посіб. / А. С. Нісімчук, С. Падалка, О. Т. Шпак. – К. : Просвіта, 2000. – 367 с.

8. Саркисов А. Р. Правовые вопросы охраны труда и техники безопасности: учебно-метод. пособие / Саркисов А. Р. - М. : Знание, 1979. - 56 с.

9. Титова Г. Н. Сборник производственных ситуаций и деловых игр по курсу "Охрана труда" / Титова Г. Н. - Л. : Химия, 1988. - 216 с.

10. Молянинова О.Г. Мультимедіа в освіті (теоретичні основи і методика використання): Монографія. – Красноярськ: Вид. КрасГУ, 2002. – 300 с.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ “ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ” МАЙБУТНІМИ ПЕДАГОГАМИ ФІЛОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Люльченко В.Г.

Анотація

У статті розглянуто проблеми організації вивчення предмету основ охорони праці для майбутніх педагогів з філологічним напрямком підготовки. Запропоновано розподіл навчального процесу по послідовній викладці матеріалу. Розглянуто необхідність методичного забезпечення курсу із застосування інформаційних технологій. Особливу увагу приділено

запам'ятовуванню знань матеріалу на заняттях із застосуванням мультимедійних засобів.

Ключові слова: мультимедіа, професійна підготовка, вивчення дисципліни "Основи охорони праці".

**СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К ИЗУЧЕНИЮ ДИСЦИПЛИНЫ
“ОХРАНА ТРУДА” БУДУЩИЙ ПЕДАГОГ ФИЛОЛОГИЧЕСКИХ
НАПРАВЛЕНИЯ**

Люльченко В.Г.

АНОТАЦИЯ

В статье рассмотрены проблемы организации изучения предмета основ охраны труда для будущих педагогов с филологическим направлением подготовки. Предложено распределение учебного процесса по последовательной выкладке материала. Рассмотрена необходимость методического обеспечения курса по применению информационных технологий. Особое внимание уделено запоминанию знаний материала на занятиях с применением мультимедийных средств.

Ключевые слова: мультимедиа, профессиональная подготовка, изучение дисциплины "Основы охраны труда".

**MODERN APPROACH TO DISCIPLINE, "LABOUR PROTECTION" OF
THE FUTURE TEACHERS OF PHILOLOGICAL DIRECTIONS**

Lyulchenko V.G.

Annotation

The article discusses the problems of organizing the study of the subject basics of occupational safety for future teachers with philological training direction. Proposed distribution of educational process on a consistent computation of the material. The necessity of methodological support of the course on the use of information technology. Particular attention is paid to the memorization of knowledge of the material in the classroom with the use of multimedia.

Keywords: multimedia, training, study discipline "Fundamentals of occupational safety."